

TEMAPLATTFORMENS
KORTVERSION AV

Rätt stöd i rätt tid

EN STUDIE AV STUDIEAVBROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER
INOM SOCIALFONDEN 2014-2020

FORTE:

Forskningsrådet för
hälsa, arbetsliv och välfärd

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

 Svenska
ESF-rådet

Innehåll

Förord	3
Kort om studien	4
Vad innebär ett studieavbrottsförebyggande arbete för unga?	5
Tre steg för insatser kring studieavbrott	7
Ingripa eller kompensera?	7
Individuellt stöd för att motverka studieavbrott	8
En viktig lärdom	8
Kompenserande insatser har tydlig koppling till KAA	8
Lärdomar och rekommendationer	10
Referenser	11

”

Citera oss gärna
men glöm inte att
ange källan

Temaplattformens kortversioner är en serie publikationer som ges ut av Socialfondens temaplattform för hållbart arbetsliv. De är sammanfattningar av längre rapporter som finansierats av Europeiska socialfonden. Publikationen har samma titel som originalrapporten. Båda kan laddas ner på www.esf.se och www.forte.se

Rapportförfattare: Joakim Tranquist Textbearbetning: Tranquist Utvärdering AB

Foto: Scandinav, Matilda Wormwood/Pexels, Monstera/Pexels Layout: Granath

Förord

I din hand har du en kortversion av rapporten ”**Rätt stöd i rätt tid – en studie av studieavbrottsförebyggande insatser inom Socialfonden 2014–2020**”. Rapporten har tagits fram av Joakim Tranquist (Tranquist Utvärdering) på uppdrag av Socialfondens temaplattform för hållbart arbetsliv.

Syftet med rapporten är att bidra till utveckling av den nationella arbetsmarknads-, utbildnings- och ungdomspolitikerna. Framför allt ska resultaten kunna användas för fortsatt utveckling av studieavbrottsförebyggande insatser för unga inom Socialfonden under programperioden 2021–2027.

Kortversionen riktar sig till Svenska ESF-rådets medarbetare, men kan även vara ett stöd för andra myndigheter och aktörer som arbetar med att förebygga att unga avbryter sina studier i förtid.

Rapporten går att ladda ner eller läsa i sin helhet på www.esf.se och www.forte.se

Kort om studien

Socialfonden i Sverige har under programperioden 2014–2020 finansierat projekt som har varit inriktade på att motverka att unga gör studieavbrott. Denna studie handlar om erfarenheter från arbetet med dessa projekt.

Syftet med studien är att bidra till utveckling av den nationella arbetsmarknads-, utbildnings- och ungdomspolitiken. Framför allt ska resultaten kunna användas vid fortsatt utveckling av studieavbrottsförebyggande insatser inom Socialfonden under programperioden 2021–2027.

Studien har utgått från utvärderingar och dokumentation kring 19 projekt. De övergripande frågorna som ställs är:

- *Vilket bidrag har projekten lämnat till studieavbrottsförebyggande arbete i Sverige för att säkra ungas övergångar från studier till arbete?*
- *Hur kan Socialfondens stöd till studieavbrottsförebyggande insatser vidareutvecklas framöver?*

Vad innebär ett studieavbrottsförebyggande arbete för unga?

Under senare år har fokus ökat på unga som varken arbetar eller studerar (UVAS). Denna grupp handlar generellt om personer 15–24 år som saknar arbete och som inte deltar i studier. Gruppen innehåller ungdomar med vitt skilda förutsättningar. Verkningsfulla insatser måste därför utgå från varierande behov, men framför allt behöver tidiga insatser utvecklas.

En tidig insats är åtgärder för att motverka studieavbrott. Detta utgår från unga i olika åldrar som ännu inte är UVAS, men som riskerar att avbyta sina studier i förtid och därmed hamna i gruppen. Någon enhetlig definition av tidigt studieavbrott finns inte, men det utgår från att unga avslutar sin utbildning tidigare än vad som anses vara bra för deras eget eller samhällets bästa.

Studier visar att åtgärder kring ungas studieavbrott ofta fokuserar på svårigheter hos individen. Det avspeglas också i begrepp som avhoppare, hemmasittare eller drop outs. Samtidigt finns bred kunskap om att tidiga studieavbrott utgår från en längre process som bygger på:

- > **Pedagogiska faktorer**
- > **Individuella omständigheter**
- > **Socioekonomiska förhållanden**

Framgångsrika strategier för att motverka att unga lämnar sina studier i förtid utgår från samtliga tre aspekter.

Tre steg för insatser kring studieavbrott

Heltäckande strategier för att motverka att unga gör studieavbrott i förtid bör bygga på förebyggande, ingripande och kompenserande åtgärder.

1. Förebyggande insatser (prevention)

- › Generella insatser för att undvika att de förhållanden som får elever att lämna skolan i förtid överhuvudtaget uppkommer.
- › Exempel: reformer för barnomsorg av god kvalitet.

2. Ingripande insatser (intervention)

- › Insatser för att i ett tidigt skede möta svårigheter hos elever som är kvar i studier så att de inte ska avbryta sin utbildning.
- › Exempel: förbättra klimatet i utsatta skolor eller individuellt mentorskap till utsatta elever.

3. Åtgärdande insatser (kompensation)

- › Insatser för elever som av olika skäl har lämnat sin utbildning i förtid.
- › Exempel: stöd för återgång till traditionell utbildning eller alternativa vägar till studier eller arbete.

Ingripa eller kompensera?

I Sverige har den nationella ungdomspolitiken framför allt handlat om unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) och kommunernas aktivitetsansvar (KAA). Även inom Socialfonden i Sverige 2014–2020 har insatser för unga utgått från investeringsprioriteringar och mål som avser unga som varken arbetar eller studerar alternativt arbetslösa personer i allmänhet.

En slutsats från studien är också att insatser för att motverka att unga som är kvar i skolan gör studieavbrott (intervention) inte har varit ett framträdande tema inom Socialfonden. Det är betydligt vanligare att projekt avser insatser för unga där studieavbrottet redan är ett faktum (kompensation).

Individuellt stöd för att motverka studieavbrott

Projekt för att motverka studieavbrott har utgått från insatser för att:

- **Utveckla system** för att följa upp elevers frånvaro.
- **Skapa bättre förutsättningar** för att tidigt erbjuda individriktade insatser.

Arbetet med unga som riskerar att göra studieavbrott har skett genom att nya yrkeskategorier har lagts till inom skolans verksamhet – elevcoacher, närvarocoacher, socialpedagoger etc.

Genom dessa funktioner inom skolan har det blivit lättare att möta ungdomar med ett individcentrerat arbetssätt. Detta arbete bygger på:

- **En förtroendefull relation.**
- **Fokus på ungas hela livssituation** och inte bara som elever.
- **Ett stöd som inte är bundet** i tid, till fysiska platser eller till givna yrkesroller.

En viktig lärdom

Ett framgångsrikt arbete har utgått från personal med ett uttalat uppdrag att arbeta med en specifik målgrupp inom skolan för att motverka studieavbrott.

Kompenserande insatser har tydlig koppling till KAA

Insatser för unga som redan gjort studieavbrott har i första hand drivits av verksamheter i kommuner som inte är skola – oftast arbetsmarknadsenheter.

Projektet har utgjort ett viktigt bidrag till utvecklingen av arbetet med kommunernas aktivitetsansvar (KAA). Det gäller:

- **Kunskaper om aktivitetsansvaret.**
- **Förbättrade strukturer för arbetet.**
- **Utvecklade insatser för målgruppen.**

Ett särskilt resultat är att arbetet med att få kontakt med unga som varken arbetar eller studerar har utvecklats.

Projektens samordning av de ungas kontakter med olika aktörer har varit särskilt avgörande. En personlig kontakt med ungdomarna och en neutral roll utan myndighetsutövning har varit viktiga framgångsfaktorer.

En viktig lärdom

Insatser för unga som varken arbetar eller studerar minskar inte andelen studieavbrott. För att minska inflödet till KAA är det nödvändigt att utveckla tidiga insatser i skolan innan elever har avbrutit sina studier.

Lärdomar och rekommendationer

Många utredningar och studier poängterar att det saknas nationella strategier för att alla elever ska fullfölja sin utbildning. Ofta är insatser för unga som varken arbetar eller studerar mer reaktiva än proaktiva. Detta gäller ungdomspolitikerna i stort, men även Socialfonden.

Stort fokus läggs på kommunernas aktivitetsansvar (KAA) och unga som redan har gjort studieavbrott. Det skapar incitament för breda insatser för unga som varken eller studerar och uppmärksamhet riktas bort från förebyggande insatser som krävs för att motverka utvecklingen.

Socialfonden har under 2014–2020 finansierat insatser för att motverka studieavbrott under mål för unga i arbetslöshet. Ett resultat är att Socialfonden har lämnat ett stort bidrag till att stärka arbetet med kommunernas aktivitetsansvar. Å andra sidan har Socialfonden inte bidragit till arbetet med att motverka studieavbrott i samma utsträckning.

Socialfonden är ett kraftfullt verktyg för att utveckla arbetet kring unga som varken arbetar eller studerar. Med samma inriktning som under 2014–2020 är samtidigt risken att ett reaktivt fokus på att hantera konsekvenserna av studieavbrott fortsätter.

För att använda den potential som Socialfonden erbjuder behöver insatser för att motverka studieavbrott bli en uttalad prioritet och särskiljas från andra insatser för unga som varken eller studerar.

Referenser i urval

Donert, K, Sambataro, G, Grandits, C, Steffen, F, Zwartjes, L, El Jammal, S, Errecart, F, Bruggess, T, Garcia, D, Biro, N & Jerebic, K (2016) *Study: Telling digital stories to fight against early School-Leaving*.

Eurofound (2016) *Exploring the diversity of NEETs*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission/EACEA/Eurydice (2016) *Structural Indicators on Early Leaving from Education and Training in Europe – 2016*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

GR Utbildning (2018) *Motverka studieavbrott – framgångsfaktorer i praktiken*. Göteborg: GR Utbildning.

Oomen, A & Plant, P (2014) *Early School Leaving and Lifelong Guidance. ELGPN Concept Note No 6*. The European Lifelong Guidance Policy Network. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

SOU 2016:94. *Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera*. Stockholm: Fritzes.

SOU 2017:9. *Det handlar om oss – unga som varken arbetar eller studerar*. Delbetänkande av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar. Stockholm: Fritzes.

Rapportserien erbjuder tillgänglig kunskap som ett komplement till de längre rapporter som ges ut av temaplattformen.

TEMAPLATTFORMENS KORTVERSIONER

är en rapportserie som ges ut av Socialfondens temaplattform för hållbart arbetsliv.

Socialfondens temaplattform för hållbart arbetsliv ska bidra till att effektivisera Europeiska socialfondens genomförande i Sverige. Temaplattformen publicerar rapporter och analyserar erfarenheter från projektverksamhet, bedriver omvärldsbevakning och skapar mötesplatser för att stärka kunskapsuppbyggnaden för ett hållbart arbetsliv. Temaplattformen finansieras av Svenska ESF-rådet och har kansliet på Forte.

Europeiska socialfonden är EUs viktigaste verktyg för att främja sysselsättningen i Europa. Under programperioden 2014-2020 fördelas 6,5 miljarder ur fonden till projekt i Sverige. I Sverige förvaltas Europeiska socialfonden av Svenska ESF-rådet.

www.esf.se

Forte - Forskningsrådet för hälsa arbetsliv och välfärd, är en statlig myndighet som finansierar vetenskaplig forskning. Varje år förmedlar Forte cirka 740 miljoner kronor till både grundläggande och behovsstyrd forskning för att bygga forskningsmiljöer i världsklass.

www.forte.se